

Engels op de basisschool: de motie-Rog

In het basisonderwijs hanteert men gewoonlijk als **minimumnorm** dat de groepen 7 en 8 één uur per week Engelse les krijgen (SLO 2011).¹ Na de eventuele aanvaarding van het wetsontwerp 34031 door de Eerste Kamer (september 2015) geldt als **maximumnorm** dat basisscholen 15% van de schooltijd onderwijs in het Engels mogen geven, hetzij Engels als vak dan wel Engels als voertaal in andere vakken of activiteiten.² Die 15% wordt gerekend over de totale schooltijd, doorgebracht in de groepen 1 t/m 8. Over de hele schoolloopbaan gerekend gaat het dus om een maximum van gemiddeld 3 à 4 klokuren per week.

Maar in de motie-Rog, die door de Tweede Kamer aanvaard is, wordt de regering opgeroepen in de komende drie jaar serieus te onderzoeken of leerlingen die minder taalvaardig zijn of leerachterstanden hebben, daarvan geen schade ondervinden.³ De Staatssecretaris stelde toen dat een dergelijke evaluatie niet meer nodig is, gezien de geruststellende uitkomsten van een internationale literatuurstudie naar tweetalig basisonderwijs.⁴ De projectleiders van die literatuurstudie hebben echter onlangs een brief aan de Vaste Onderwijscommissie van de Eerste Kamer gestuurd, waarin ze verklaren dat men zich bij de beoordeling van deze kwestie niet op hun rapport kan beroepen en dat aanvullend onderzoek volgens hen gewenst is.⁵

Het wetsontwerp 34031 wordt op 22 september door de Eerste Kamer behandeld. Zij staat dus voor de vraag of zij moet vasthouden aan de motie-Rog: moet het wetsontwerp worden afgewezen tenzij de Staatssecretaris toezegt deze motie te zullen uitvoeren? Bij haar afweging zal de Eerste Kamer moeten taxeren of een evaluatieonderzoek, zoals voorgesteld in de motie-Rog, inderdaad licht zal werpen op de vraag of 15% vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto-Engels) schadelijk is voor de schoolresultaten van risicoleerlingen.

Ik denk dat men zich in zo'n driejarig evaluatieonderzoek moet concentreren op basisscholen die al ruime ervaring met vvto-Engels hebben opgedaan en die hun leerlingen een substantieel deel van de schooltijd (2 à 4 klokuren per week) in de Engelse taal onderdompelen. Bij zulke basisscholen kan worden geïnformeerd of bepaalde categorieën leerlingen (naar hun oordeel en/of naar hun ervaring) liever niet in die mate aan vvto-Engels moeten worden blootgesteld.

Op die manier kan worden geïnventariseerd in hoeverre het naar het oordeel van ervaringsdeskundigen minder wenselijk is de volgende categorieën leerlingen wekelijks gedurende 15% van de schooltijd aan vvto-Engels bloot te stellen:

1. Leerlingen in de onderbouw (groep 1 en 2)
2. Leerlingen in de middenbouw (groepen 3, 4 of 5)
3. Leerlingen van wie de ouders geen vrijwillige ouderbijdrage betalen om vvto-Engels te bekostigen
4. Leerlingen met een taal-, spraak- of gehoorstoornis
5. Dyslectische leerlingen
6. Leerlingen met een tekortschietende intelligentie
7. Leerlingen met een taalachterstand in de beheersing van het Standaardnederlands (NT2-sprekers, dialect-sprekers, leerlingen met een tekortschietende woordenschat in het Standaardnederlands, et cetera)
8. Leerlingen die achterblijven in hun schoolvorderingen en die leer- of ontwikkelingsachterstanden moeten inlopen
9. Leerlingen die alles op alles moeten zetten om in aanmerking te komen voor een havo- of vwo-advies en die dus geen tijd moeten verliezen door deelname aan vvto-Engels
10. Leerlingen die gezien hun schoolvorderingen niet in aanmerking komen voor het verrichten van verrijkingstaken of voor plaatsing in een plusklas
11. Transferleerlingen die op hun vorige basisschool geen vvto-Engels hebben gehad
12. Leerlingen die extra aandacht of zorg nodig hebben, zoals autistische leerlingen of leerlingen met gedragsproblemen
13.

¹ <http://www.slo.nl/downloads/2011/engels-in-het-basisonderwijs-vakdossier.pdf/>

² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/34031>

³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/34031/kst-34031-14?resultIndex=19&sorttype=1&sortorder=4> (24/3/2015). De motie is door de Kamer aangenomen (alleen VVD, D66 en drie eenmansfracties stemden tegen).

⁴ Ellen van den Broek, Rick de Graaff, Sharon Unsworth, Vicky van der Zee (2014). Voorstudie Pilot Primair Tweetalig Onderwijs. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen (GION). URL:

<http://www.europeesplatform.nl/tpo/wp-content/uploads/sites/17/2014/06/Onderzoek-voorstudie-pilot-tpo-januari-2014.pdf>

⁵ Brief d.d. 1/9/2015 van prof.dr. R. de Graaff (Universiteit Utrecht) en mw.dr. S. Unsworth (Radboud Universiteit).

Vervolgens zouden deze ervaringsdeskundigen nader moeten worden ondervraagd om de eventuele contra-indicaties tegen blootstelling aan vvto-Engels duidelijk te belichten:

- a) Om welke redenen moeten de door u genoemde categorieën risicoleerlingen naar uw oordeel of naar uw ervaring liever niet gedurende 2 à 4 uur van de reguliere schooltijd worden blootgesteld aan vvto-Engels?
- b) Welke interventies pleegt u om de nadelige effecten van de deelname aan vvto-Engels voor deze risicoleerlingen te ondervangen:
 - b1) Biedt u hun een verlenging van de reguliere schooltijd (verlengde schooldag, verlengde schoolweek, verlengd schooljaar zoals een zomercursus) om de lestijd die aan vvto besteed is, te compenseren?
 - b2) Worden zij uit de vvto-lessen gehaald als ze die tijd voor urgenter zaken nodig hebben, bijvoorbeeld voor extra training in de Nederlandse taal, voor het wegwerken van leer- of ontwikkelingsachterstanden, voor sessies met de IB'er of een externe professional, of dergelijke)?
- c) Welke interventies pleegt u om te voorkomen dat zij gedurende 2 à 4 uur van de reguliere schooltijd worden blootgesteld aan vvto-Engels:
 - c1) Heeft u de deelname aan vvto-Engels facultatief gemaakt, zodat zij *desgewenst* binnen de reguliere schooltijd een traditioneel programma met 100% Nederlands als voertaal mogen volgen?
 - c2) Wordt hun minder dan 2 per week vvto-Engels aangeboden, zodat zij *verplicht worden* binnen de reguliere schooltijd méér uren onderwijs met Nederlands als voertaal te volgen?
 - c3) Worden zij niet toegelaten tot het programma van vvto-Engels, zodat ze binnen de reguliere schooltijd een traditioneel programma met 100% Nederlands als voertaal moeten volgen?
 - c4) Worden zij niet toegelaten tot uw basisschool of wordt hun aangeraden zich tot een andere basisschool te wenden?

Maar een prealabele vraag is natuurlijk of er in de komende drie jaar Nederlandse basisscholen gevonden kunnen worden die aan de beide voorwaarden voldoen: basisscholen dus die al ruime ervaring hebben opgedaan met vvto-Engels en die hun leerlingen een substantieel deel van van de schooltijd (2 à 4 klokuren per week) in de Engelse taal onderdompelen.

Om contra-indicaties tegen 15% blootstelling aan vvto-Engels op het spoor te komen, is het overigens niet nodig dat de onderzochte scholen *in elk leerjaar* 2 à 4 klokuren aan vvto-Engels spenderen. Het is voldoende dat zij *in sommige leerjaren van de schoolloopbaan* zoveel klokuren aan vvto besteden.

Vermoedelijk komt dan niet alleen een aantal scholen die in de afgelopen jaren aan de 15% vvto-pilots hebben deelgenomen, maar ook een aantal Earlybirdscholen in aanmerking voor deelname aan het evaluatieonderzoek.⁶

Voordat de Eerste Kamer besluit of zij vasthoudt aan de motie-Rog inzake 15% vvto, zal zij ook nog een andere vraag overwegen: is het *echt nodig* dit evaluatieonderzoek te entameren, los van het lopende pilotonderzoek naar tweetalig basisonderwijs (tpo), waarin leerlingen 30 à 50% van de schooltijd in een Engelstalige onderwijsomgeving worden ondergedompeld? Zij dient in dat verband te bedenken dat de beide innovatieprojecten van volstrekt verschillende orde zijn:

- Nederlands basisscholen met tpo-Engels richten zich vooral op leerlingen met een Engelstalige achtergrond (of een dubbele, Engels- én Nederlandstalige achtergrond) die voor de taak staan zowel het Engels als het Nederlands perfect te leren beheersen. Vvto-Engels daarentegen richt zich vooral op leerlingen die niet eerder met de Engelse taal in aanraking zijn gekomen en die voor de taak staan het Nederlands perfect te leren beheersen, terwijl ze zich daarnaast alvast enigszins in de Engelse taal bekwamen.
- Nederlandse basisscholen met tpo-Engels kennen een strenge toelatingsselectie. Zij laten ook leerlingen met een Nederlandstalige achtergrond toe, maar (anders dan vvto-scholen) stellen zij bij hun toelatingsselectie hoge eisen aan de begaafdheid van deze aspirant-leerlingen. Verder is hun didactiek afgestemd op de kruisbestuiving tussen Nederlands- en Engelstalige leerlingen (peer teaching).
- Nederlandse basisscholen met tpo-Engels rekenen het (anders dan scholen die vvto-Engels aanbieden) niet zozeer tot hun taak NT2-sprekers die geen Engelstalige achtergrond hebben, naar de eindtermen van het Nederlandse basisonderwijs te leiden. Mede ten gevolge van de instroom van NT2-sprekers zonder Engelstalige achtergrond, hebben vvto-scholen dus met een veel heterogener instroom te kampen.

⁶ <http://www.europeesplatform.nl/vvto/scholen/>
<http://www.boorscholen.nl/default.asp?page=Scholen&pid=71&Earlybird=1>
http://www.earlybirdie.nl/index.php?pg=Over_EarlyBird-EarlyBird-scholen-Erkende_EarlyBird-scholen&pid=253
http://europeesplatform.nl/vvto/wp-content/uploads/sites/7/2013/09/Eindverslag_FLiPP.pdf
http://europeesplatform.nl/vvto/wp-content/uploads/sites/7/2013/09/Ervaringsrapport_UU_proefproject_15_procent_vvto.pdf

De uitkomsten van het lopende pilotproject Tweektalig Basisonderwijs (tpo-Engels) zullen dus weinig licht werpen op eventuele contra-indicaties tegen het blootstellen van leerlingen aan 15% vvto-Engels. Tegen deze achtergrond moet de eerdergenoemde brief van de projectleiders van de *Voorstudie* van het pilotproject tpo (voetnoten 4 en 5) gewaardeerd worden. Al met al is er derhalve voor de Eerste Kamer alle reden de motie-Rog zeer serieus te nemen.

Wes Holleman
weblog onderwijs 13-9-2015
<http://www.onderwijsethiek.nl>